

METSÄNVARTIJOIDEN, -HOITAJIEN JA METSÄTYÖNJOHTAJIEN
VIRKATALOT ESIMERKKEINÄ KUIJÄRVEN, HANNUKKALANNIEMEN
JA KARINIEMEN TILAT

Anna-Maija Sikanen
Museovirasto
28.8.1992

kuoli järven

Heinola

SISÄLLYSLUETTELO

I METSÄNVARTIJOISTA METSÄTYÖNJOHTAJIA (METSÄTEKNIKOITA) . . .	3
II METSÄNVARTIJATILAT	4
III KUIJÄRVEN METSÄNVARTIJAN VIRKATALO	9
KUKKAMÄEN TILAN MAAT	9
KUKKAMÄEN ALUEEN ASUTUS JA VILJELYKSET	11
TILAN RAKENNUKSET	13
VILJELYSOLOT KUIJÄRVEN TILALLA V.1920	14
VILJELYSOLOT KUIJÄRVEN TILALLA VV.1929-30	16
IV YLITORNION HANNUKKALAN(NIEMEN) METSÄNVARTIJAN	
VIRKATALO	17
YLITORNION HOITOALUE	17
ASUTUS JA VILJELYSOLOT	17
HANNUKKALAN TILAN RAKENNUKSET JA VILJELYKSET	20
YLEISTÄ HOITOALUEESTA VV.1917-20	23
KOTITARVEPUUN OTTO	23
MAAN TOPOGRAF. JA GEOL. LUONNE	25
TILAN RAKENNUKSET VV.1936-1952	26
V KARINIEMEN METSÄNVARTIJATILA	29
TILAN SIJAINTI	29
ALUEEN YLEINEN TOPOGR. JA GEOL.LUONNE:	29
HOITOALUEEN ASUTUS JA VILJELYSOLOT	30
KOTITARVEPUUN OTTO	31
TILAN RAKENNUKSET JA TILUKSET	32
HOITOALUEJÄRJESTELYT V.1923	33
MAAN LAATU JA VILJELYSOLOT VV.1930-32	34
TILAN RAKENNUKSET JA NIIDEN KUNTO VV.1949-1952	34
LÄHDELUETTELO	36

I METSÄNVARTIJOISTA METSÄTYÖNJOHTAJIA (METSÄTEKNIKOITA)

Jotta voitiin valvoa laittomien asumusten syntymistä valtion metsiin ja laittaa järjestykseen jo syntynyt asutus, 13.5.1859 voimaan tullut metsähallituksen ohjesääntö määräsi valtion metsät, kruununpuistot ja muut valtion maat jaettaviksi tarkastuspiireihin, joiden hoidosta vastasi ylimetsänhoitaja. Hänen alaisenaan toimi yhdestä hoitoalueesta vastaava metsänhoitaja. Hoitoalue jaettiin vartiopiireihin, joissa kussakin asui sitä valvova metsänvartija.¹ Myöhemmin (1960-luvulla) aluehallinnon rungon muodostivat aluemetsänhoitajat, joiden alaisina toimivat metsätyönjohtajat (v.1946 lähtien nimitys metsäteknikot), metsänvartijat ja ylimääräiset metsänvartijat.²

Vuodelta 1859 oleva ohjesääntö määritteli toimihenkilöiden pätevyysvaatimukset, jonka mukaan "metsävahdeiksi on otettava hyvämaineisia ja ruumiinsa puolesta terveitä ja voimakkaassa iässä olevia miehiä". Etuoikeus oli sillä, joka "taitaa lukea, kirjoittaa ja lukua laskea".³ Metsänvartijalla oli piirissään metsästys- ja kalastusoikeus sekä oikeus kotitarvepuiden ottoon. Rahapalkka oli varsin pieni.⁴ Metsänvartijoiden tärkein työ oli valtionmetsien vartioiminen ja taistelu metsänvarkaita ja muita lainrikkokojia vastaan.⁵

Valtion metsätalouden kehittyminen, puutavaran menekin kasvaminen ja lisääntyvät metsänhoitotyöt asettivat yhä suurempia vaatimuksia metsänhoitajakunnalle. Sen keskuudessa alettiin kaivata ammattiopetuksen saanutta avustajakuntaa. Vaikka jotkut metsän-

¹ Laitakari s. 24-25, 115.

² Laitakari s. 135, 165.

³ Laitakari s. 163.

⁴ Laitakari s. 164.

⁵ Laitakari s. 163.

vartijat esimiehensä opastamina saavuttivat jommoisenkin taidon metsäalan tehtävissä, oli kuitenkin puuttuva pohjakoulutus pahan esteenä heidän käyttämiselleen vähänkään vaativampiin tehtäviin. Kehittyvän metsätalouden vaatimukset johtivat ensimmäisen metsänvartijakoulun perustamiseen Evon metsäopiston yhteyteen v.1876.¹

Vv. 1908-1909 järjestettiin senaatin päätöksellä metsänvartijalaitos uudelleen. Metsänvartijoiksi toivottiin koulunkäyneitä miehiä, mutta he siirtyivät huonosti palkatun metsänvartijan vakanssin sijasta yksityiseen palvelukseen. Siksi alettiin ajaa voimakkaasti varsinaisten opinsaaneiden metsätyönjohtajien tointen perustamista. Vv.1921-22 toimeenpannun metsähallinnon uudistuksen myötä alettiin vakinaisia metsänvartijoita korvata koulunkäyneillä metsätyönjohtajilla. Näin voitiin yhdistää 2-3 tai useampia vartiopiirejä yhdeksi työnjohtajapiiriksi, jolloin metsänvartijoiden määrä alkoi vähetä. V.1922 metsänvartijakoulujen nimitys muutettiin metsäkouluiksi, jotka ohjesäännön mukaan valmisteivat metsätyönjohtajia. Metsätyönjohtajia alettiin v.1946 nimittää virallisesti metsäteknikoiksi.²

V:sta 1929 metsänparannuslain ansiosta metsätalous kehittyi. Tällöin metsäteknikot saivat yhä tärkeämmän tilan valtion metsätaloudessa samalla kun metsänvartijoiden merkitys väheni.³

II METSÄNVARTIJATILAT

Julistuksessa 7.5.1859 määrättiin, että ylimetsänhoitajat ja metsänhoitajat "varustetaan kukin heidän piirissään olevilla puustelleilla, jotka eivät kumminkaan olko suurempia, kuin että semmoisesta saatava vilja keskinkertaisina vuosina vastaa pienemmässä taloudessa tarpeelliset maanviljelysantimet".⁴ Metsän-

¹ Laitakari s. 164.

² Laitakari s. 164-165.

³ Laitakari s. 141.

⁴ Laitakari s. 149.

vartijatiloilla tuli yleensä olla myös vierashuone, mikä oli tärkeä etu metsänhoitajien kannalta.¹

Metsänvartijatiloja rakennettiin syrjäisille paikoille tai ne muodostettiin kruununmetsätorpista. Metsänvartijoiksi saatiin kunnollista väkeä, kun heille voitiin tarjota asunto viljelyksineen ja siten elämisen mahdollisuudet. Hyvät asuntoedut tekivät mahdolliseksi saada päteviä voimia virkoihin syrjäisillekin seuduille.²

Metsänvartijan asumuksista annettiin v:den 1859 ohjesäännössä tarkat määräykset: "Metsänvahtitorppa tehdään vartio-osuuden sisälle, siihen missä sopiva paikka löytyy-- . Torppa varustetaan pelto- ja niittumaalla sekä huoneilla, joista talousesittelöä tehtäessä tarkemmin määrätään--- ja on torppa sitten metsävahdilta pidettävä laillisessa kunnossa, jonka perään metsänhoitaja katsokoon---". V.1908 metsähallituksen johtosäännössä oli lisäksi, että metsähallituksen asianomaisen virkamiehen oli metsähallinnon virka- ja palvelusmiesten virkatalojen hoidon valvomisen ohella pidettävä niistä ja niiden tiluksista luetteloa.³

Virka-asuntoja hankittiin ylimetsänhoitajien, metsänhoitajien ja metsänvartijoiden lisäksi myös työnjohtajille, jotka v. 1906 senaatin metsähallitukselle antaman ohjeen mukaan asetettiin avustamaan metsänhoitajia. V:den 1922 metsähallinnon johtosäännön mukaan tuli valtion hankkia metsätyönjohtajalle virka-asunto tai ellei sellaista voitu antaa, oli hänen saatava vuokratyö. Virka-asuntojen hankkimiseen saatiin verraten niukasti määrärahoja. Kuitenkin sillä määrärahalla voitiin, joka oli varattu maan ostamiseen valtion metsätaloutta varten, ostaa tontteja tai rakennuksia tontteineen virka-asuntoja varten.⁴

V:den 1859 ohjesäännössä määrättiin, että ennen puustellien kuntoon saattamista oli maksettava hyyryrahoja ylimetsänhoitajalle

¹ Laitakari s. 47.

² Laitakari s. 47.

³ Laitakari s. 149.

⁴ Laitakari s. 151.

75 ruplaa ja metsänhoitajalle 50 ruplaa vuodessa. Samalla myös säädettiin, että metsänhoitaja oli vastuussa puustellinsa lailisesta kunnossapidosta.¹

Virka-asumusten lähtö- ja tulokatselmusten pöytäkirjoissa on asumuksen synty ja luonne selvitetty. Aluemetsänhoitajien ja metsäteknikoiden virka-asuntojen suhteen ei epäselvyyksiä esiintynyt, mutta kylläkin metsänvartijatiloilla, joista ei aina tiennyt, omistiko ne valtio vai itse metsänvartija. Osa niistä kun oli metsänvartijatorpiksi julistettuja kruununmetsätorppia, joiden hallintaoikeus todellisuudessa kuului torpan haltijalle. Valtio oli kuitenkin eräille torpille myöntänyt avustusta torpan rakentamiseen ja viljelemiseen. Oli myös tapauksia, joissa uusi metsänvartija oli edeltäjälleen suorittanut jonkin verran lunastusta torpasta, jolloin oli katsottava hänellä olevan osuutta torpan hallintaoikeuteen. V.1911 annettiin metsähallitukselle määräys, jossa torppien vaiheet tuli selvittää aina v:teen 1860 asti. Tämä helpotti metsänvartijatilojen itsenäistämistä. V. 1960 oli voimassa vielä säädös, jossa metsähallituksen maankäyttöosaston oli pidettävä huoli siitä, että kyseessä olevat asunnotilat pidettäisiin kunnossa.²

Sotien johdosta tapahtuneiden alueluovutusten ja Pohjois-Suomen hävitysten johdosta metsänhoitajien virkataloja jäi jäljelle vain puolet. Osa asunnoista jäi rajan taa ja monia tuhoutui. V. 1934 perustettiin 169 uutta metsätyönjohtajan tointa ja metsänvartijapiirien tilalle muodostettiin työnjohtajapiirejä, jolloin osa metsänvartijatiloista siirtyi metsätyönjohtajien virka-asunnoiksi. V.1940 41 metsänvartijatilaa muutettiin metsäteknikon asunnoksi.³

Nämä entiset metsänvartijatilat olivat asuinpaikkana hyvinkin tyydyttäviä valmiine viljelyksineen, mutta sijainniltaan ne eivät vastanneet tarpeita. Metsähallinnon lisääntyvän liiketoiminnan vuoksi oli parempi asua keskuspaikoissa kuin syrjäseuduilla.

¹ Laitakari s. 149.

² Laitakari s. 150.

³ Laitakari s. 152.

Näin metsätyönjohtaja eli metsäteknikko sai paremmin yhteyden asiakkaisiin. Metsäteknikoille alettiin yhä enemmän hankkia asuntoja kirkonkylistä tai suuremmista sivukylistä. Kun metsäteknikoita alettiin 1930-luvulla ottaa enemmän palvelukseen, lisääntyi heitä varten tarvittavien asuntojen tarve.¹

Aluemetsänhoitajan asunnot käsittivät 5-6 huonetta ja keittiön, apulaismetsänhoitajan asunnot 4 huonetta ja metsäteknikon asunnot 3 huonetta ja keittiön. Rakennuksissa, joiden pohjakerroksessa oli sauna, autotalli ja kellari, oli myös keskuslämmitys sekä vesi- ja viemärijohdot. Kun virkailijoiden asunnot ennen olivat maalaistalojen näköisiä, oli ne 1960-luvulla rakennettu "uudentyyppisen ja edustavan" näköisiksi.²

Metsähallinnon virkamiesten asunnot rakennettiin v.1949 valtiovarainministeriön pyytämien, vuosille 1950-1958 kohdittuvien ehdotusten pohjalta. Valtioneuvostossa laadittiin keskitettyjä virastorakennussuunnitelmia, joihin metsähallituksen rakennustoiminta keskittyi. Työt suoritettiin osittain metsähallituksen, osin rakennushallituksen toimesta sen mukaan, oliko uudisrakennukseen varattu tilaa yksinomaan metsähallinnon omiin vai myös muiden paikkakunnalla toimivien valtion virastojen tarpeisiin. Varta vasten rakennettujen asuntojen lisäksi oli metsähallitus hankkinut virka-asuntoja myös ostamalla rakennuksia tontteineen.³

Virka-asuntojen kunnossapitoa ja korjausta varten on metsähallituksen menoarviossa ollut vuosittain määräraha. Varhaisempina aikoina viranhaltijan velvollisuuksiin kuului pitää virka-asunto viljelyksineen kunnossa, mikä tuli esiin lähtö- ja tulokatselmuksissa. Nykyisin(n.1960) monet kunnostettavat kohteet laskeetaan kulumisen tiliin ja siis valtion kunnostettaviksi, vaikka ne ennen kuuluivat asujan kunnossapitovelvollisuuksiin.⁴

¹ Laitakari s. 152.

² Laitakari s. 154.

³ Laitakari s. 153-154.

⁴ Laitakari s. 156.

Valtion virka-asunnon hallinta edustaa luontaisetua, joka palkkauksessa on otettava huomioon siten, että se pidätetään rahapalkasta vastikkeena. Nykyiset vuokrat vastannevat suunnilleen säännöstelltyjä vuokria eri paikkakunnilla, mistä valtioneuvosto on antanut ohjeet kirjeessään 23.2.1956.¹

¹ Laitakari s. 156.

III KUIJÄRVEN METSÄNVARTIJAN VIRKATALO

KUKKAMÄEN TILAN MAAT

Kukkamäen kartano käsitti ennen v:tta 1912 perintötilojen Kukkamäen, Vipulahden, Korpjärven sekä Kukkajärven tilojen maat. Oston kautta nämä tilat joutuivat Aktiebolaget Kukkamäki Oy:lle, jolta metsähallitus vuorostaan 23.10 1913 osti suurimman osan mainittujen tilojen maista. Yhtiölle jäi tällöin ainoastaan enimmäns viljellyt alueet. Nämä v.1913 lohkotut, metsähallituksen valtioneuloutta varten ostamat tilat olivat seuraavat: Kuijärvi, Kaupinaho, Vallanmetsä, Vipulahti, Viipiä, Koivula ja Metsämaa.¹

V.1914 Kuijärven tila kuului Kukkamäen metsänvartijapiiriin. Se sijaitti Paistjärven kylässä, Heinolan maalaiskunnassa Mikkelin läänissä. Sen rajana oli v.1914 pohjoisessa Keskinen-Rievelin järvi, Mäntyharjun pitäjä sekä Heinolan pitäjän Paistjärven kylän tila n:o 6, idässä Kukkajärven talosta n:o 5 lohkaistut tilat sekä Saarijärvi. Etelässä se rajoittui Saarijärven tilaan n:o 7 sekä Jaalan pitäjään Uudenmaan läänissä ja lännessä Heinolan kappelin tiloihin.²

Maarekisterin mukaan tilojen yhteisala oli ilman vesiä 3.488,67 ha ja vuonna 1914 tehdyn uudismittauksen mukaan ilman vesiä 3.702,73 ha. Kuijärven tilan RN:O 122 pinta-ala oli maarekisterin mukaan 112,39 ha ja uudismittauksen mukaan 115,07 ha.³

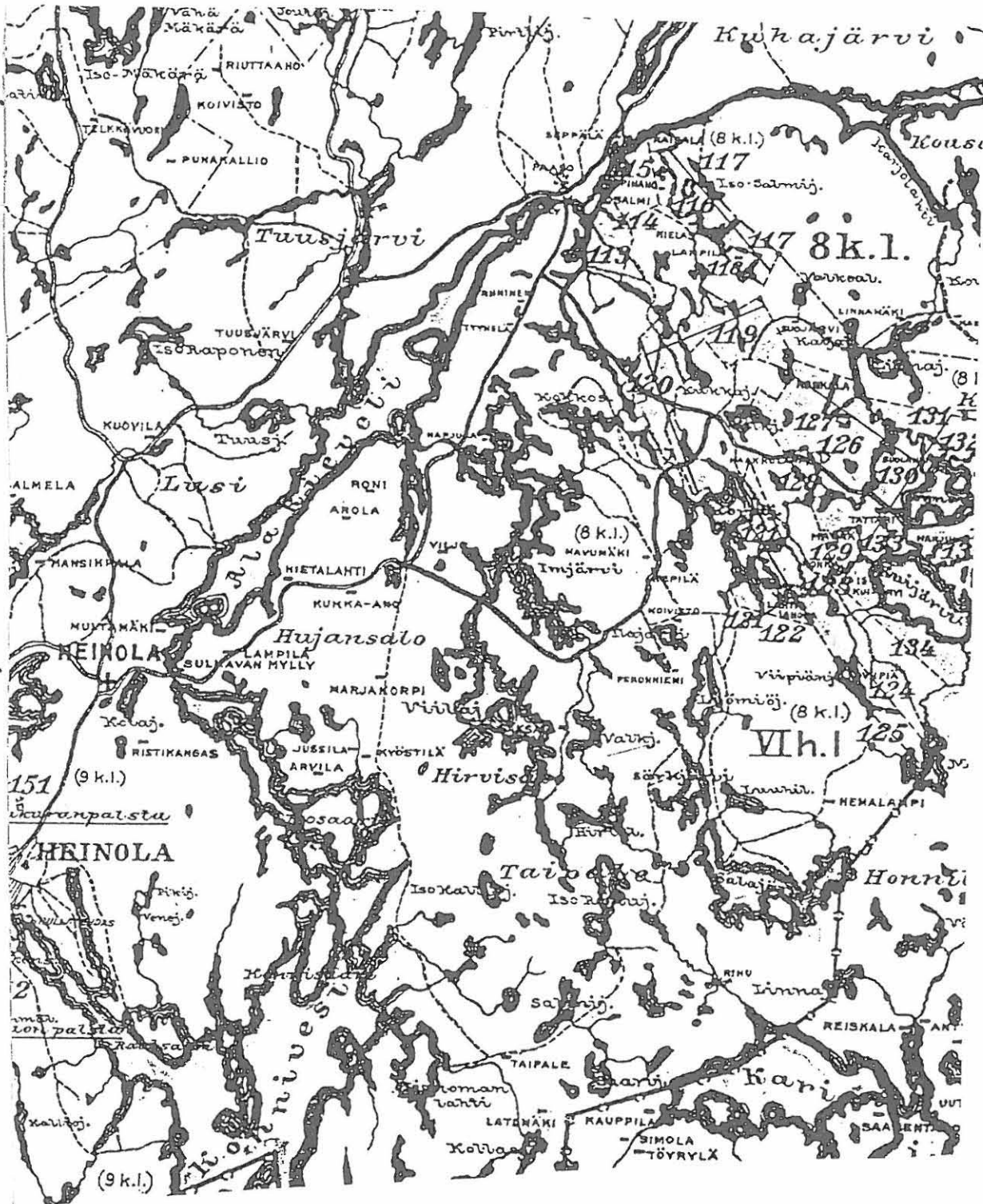
¹VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

²VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

³VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

KARTTA 1 Kuijärvi

Osa Heinolan hoitoalueen yleiskartasta.

KUKKAMÄEN ALUEEN ASUTUS JA VILJELYKSET

Torppia Kukkamäen tilan alueella oli 21 ja mäkitupia 2 kpl. Niistä Lampilan, Mäyrän ja Viipiän torpilla oli kontrahdit, kun taas asumattomia olivat Ison-Kuijärven, Mustanniemen ja Tehvan torpat.¹

Viljelysmaat olivat enimmäkseen kivisistä kangasmaista perattuja peltoja, joista viljansaanti oli "kovan työn takana". Viime vuosina (ennen v:ttä 1914) olivat torpat, joiden lähistöllä oli sopivia suomaita, ryhtyneet avaamaan niitä viljelykselle.²

Torppien vaikutus metsiin oli ollut aikaisemmin hyvinkin tuntuva, ei niin paljon poltto- ja tarvepuun oton kuin kaskeamisen kautta. Koko tilan alueella ei oltu jätetty ainoatakaan vähänkin kaskamiselle sopivaa aluetta "miespolviin" kaskeamatta. Polttopuun otto oli ollut järkiperaista, sillä kaikki poltto- ja tarvepuu, jonka torpparit ovat saaneet pystystä ottaa, oli v.1914 tienoilla leimattu.³

Kukkamäen tilan alueella olivat suurimmat alueet luonnonniittyinä olevia korventapaisia maita, joissa pohja oli saven sekaista hietaa. Puhdasta savimaata ei koko Kukkamäen alueella ollut lainkaan.⁴

Heinolan hoitoalue sijaitsi Länsi-Suomen piirikunnan Uudenmaan-Hämeen tarkastuspiirissä. Se käsitti Mikkelin läänissä: Kangasniemen, Leivonmäen, Luhangan, Hartolan, Sysmän ja Heinolan pitäjissä olevat varsinaiset valtionmaat ja sotilasvirkatalot.⁵

¹VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

²VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

³VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1914-1929.

⁴Ee 19. Metsätaloustarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1926-27.

⁵Ee 19. Metsätaloustarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1926-27.

Heinolan hoitoalue muodostettiin 1.7.1923, jolloin valtion hoitoalueet uudelleen järjestettiin menekki- ja kuljetussuhteiden pohjalla. Hoitoalueeseen liitettiin Kymijoen vesistöalueeseen kuuluvat Päijänteen ja Puulaveden (Mäntyharjun reitin) väliset alueet, jolloin hoitoalueeseen tuli kuulumaan kaikki ns. Heinolan kihlakunnan valtionmaat (Kanteleenniemi Hartolan pitäjässä, Hirvikumpu Sysmän pitäjässä, Kukkamäki ja Kokkomäki Heinolan pitäjässä ja Vierumäen ent. leiripaikka) sekä osa kolmesta hoitoalueesta: Toivakan ha:sta Leivomäen pitäjässä olevat valtionmaat ja Mikkelin ja Hämeen läänien virkatalohoitoalueista em. pitäjissä olevat sotilasvirkatalot.¹

Aluemetsänhoitajan vakinaisena asuntopaikkana oli Heinola. V:sta 1926 lähtien oli hoitoalueella toiminut myös metsätyönjohtaja, joka hoitoalueen sijoitukseen sekä suoritettaviin metsähoidollisiin töihin nähden katsottiin tarpeelliseksi virkamieheksi. Metsänvartioita oli varsinaisilla valtionmailla neljä vakinaista ja viisi ylimääräistä, joiden lisäksi virkataloilla oli toiminut neljä vartiomiestä.²

Kukkamäen valtionmailla oli käytetty metsähallituksen määräyksestä v. 1921 tehdyssä vuokra-alueiden itsenäistytämisehdotuksessa hoitoalueen kartoille merkittyyjä rajoja, joita oli jonkin verran muutettu vuokralautakunnan tekemien muutosten mukaan. Kukkamäen vuokratilojen pinta-alat vastasivat tällöin pääpiirteissään vuokralautakunnan päättämistä aloista. Suurin eroavaisuus oli Kaupinahon torpan alassa, joka tuli itsenäistymään kahtena tilana ja tuli saamaan yhteensä n. 60 ha maata.³

V.1927 valtionhallinnassa jäi kaikkiaan n. 43,43 ha viljelyksiä, pääasiassa niittyjä. Nämä olivat hajallaan ja enimmäkseen kehnonpuoleisia viljelysmaiksi, joten ne pääasiassa aiottiin jättää

¹Ee 19. Metsätaloustarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinola. 1926-27.

²VA:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinolan hoitoalue. Yleinen kertomus ja taloussuunnitelmat. 1926-27, 173.

³Ee 19. Heinola. 1926-27, s.23.

metsätalouden käytettäväksi. Puhtaita savimaita ei valtionmaalla ollut.¹

TILAN RAKENNUKSET

Metsähallituksen omistamia metsänvartijatiloja koskevan kortiston tiedon mukaan Kuijärven tila perustettiin 5.1.1914.² Samasta lähteestä käy ilmi määrärahat, joita oli saatu Kuijärven tilan rakennusten korjauksiin ja rakentamiseen sekä se, mitä rakennuksia tilalla oli sijainnut. Tilalla oli v.1915-16 välisenä aikana valmistunut uusi karjakartano, jota oli korjattu v.1933. Aittarakennusta oli rakennettu vv.1917-19. Asuinrakennuksen rakentamiseen oli määrärahoja saatu vv. 1920-22 ja sitä oli korjattu v.1931. Puuvajan- ja ulkokuonerakennuksen korjaukseen oli määrärahaa saatu v.1924. Rehulatoa oli korjattu v.1926. V.1935 saunaa sekä halkoja kalustovajaa sekä riiheä ja aittarakennusta oli korjattu. Rakennuksiin oli tehty ulkomaalaus v.1936. Kellaria sekä asuinrakennusta, karjakartanoa ja riiheä oli korjattu osittain perusteellisesti v.1937. Lipputankoa varten määrärahaa oli saatu v.1940.³

Vv.1943-44 Kuijärven tilalla oli tyydyttävässä kunnossa oleva asuinrakennus, huonokuntoinen viisi huonetta käsittävä talousrakennus, välttävässä kunnossa oleva sauna sekä tyydyttävässä kunnossa olevat riihi, aitta ja halkovaja. Peltoa ja kivikkoa oli tilalla tuolloin 4 ha ja luonnonniittyä 1 ha.⁴

20.9.1949 Kuijärven tilalla asuinrakennuksen kunto oli edelleen tyydyttävässä kunnossa. Talousrakennusta oli ilmeisesti korjattu, sillä sen kunto todettiin hyväksi. Saunan kunto oli edelleen välttävä. Myös riihen, aitan ja halkovajan kunto todettiin saman-

¹VA:Ee 19. Heinola.1926-27,s.49-50.

²VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloista, metsähallituksen alaiset (-1946 asti.)

³VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloista, metsähallituksen alaiset (-1946 asti).

⁴Hga 1. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat vv. 1943 - 1952.

laiseksi kuin v. 1943 eli tyydyttäväksi. Navetta oli uusittu. Tilan pelto-, kivikko- ja luonnonniittyalat olivat pysyneet samoina kuin v. 1943.¹

V.1950 asuinrakennus oli rapistunut ja se oli välttävässä kunnossa.² Määrärahopyyntöjä asuinrakennuksen ulkoseinien oikaisuun ja laudoitukseen sekä uusien tukien laittoon haettiin. Myös tupaan menevän lämpimän eteisen rakentamiseen sekä lattioiden korjaukseen haettiin määrärahaa. Navettarakennuksen punamultaukseen haettiin myös määrärahaa.³

V.1951 Kuijärven asuinrakennusta oli ilmeisesti korjattu, sillä sen kunto todettiin tyydyttäväksi. Talousrakennuksen kunto oli sen sijaan hyvä ja saunan kunto välttävä. Riihen, aitan ja halkovajan kunto oli pysynyt tyydyttävänä. Tilan pelto- ja kivikkoala oli edelleen 4 ha ja luonnonniittyala 1 ha. 1.12. 1952 Kuijärven tilan rakennusten kunto oli muutoin samanlainen kuin edellisellä vuonna, mutta asuinrakennus oli korjattu hyväkuntoiseksi. Pelto-, kivikko- ja luonnonniittyalat olivat pysyneet samoina. Vielä v.1952 asuinrakennuksen kunto todettiin hyväksi.⁴

VILJELYSOLOT KUIJÄRVEN TILALLA V.1920

Kuijärven tila(torppa) kuului v.1920 maataloushallituksen tekemän maataloustiedustelun mukaan Paistjärven tiedustelupiiriin. Vil-

¹Hga 1. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat vv. 1943 - 1952.

²Hga 1. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat vv. 1943 - 1952.

³VA:Hga 4. Virkatalojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat.1930-1952.

⁴VA:Hga 2. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat (1947 - 1952).

jelmän numero tiedustelussa oli 5. Viljelmän haltija oli tuolloin Heikki Saarinen, joka toimi metsänvartijana.¹

V.1920 tilalla oli peltoa (suoviljelyksineen) 6 ha, luonnonniittyä 1,50 ha ja metsämaata 4,50 ha. Näin ollen viljelmän omassa nautinnossa olevien tilusalojen yhteismäärä ilman vesistöjä oli 12,00 ha. Edellä olevat tiedot perustuivat arvioon. Salaojitusta tilalla ei oltu tehty.²

Viljelmän peltoalasta hiekkamaita(hieta-, hiekka- ja soramaita) oli 6 ha. Viljelmällä oli lattialla varustettu navetta sekä katolinen lantasailiö. Lantasailiön pohja oli savesta tehty.³

Kesällä 1920 tilalla kylvettiin eniten syysruista, jonka lisäksi viljeltiin ohraa ja kauraa. Hernettä, papua ja virnaa kasvatettiin myös. Peruna, pellava ja hamppu olivat myös viljeltävinä. Heinäkin viljeltiin, mutta myös niittyheinää käytettiin eläinten rehunä. Kesannoksi oli peltoalasta jätetty 1,40 ha. Peltoalaa yhteensä oli 6,00 ha. Edelliset tiedot perustuvat arvioon. Kaski- tai kytöviljelyksiä ei tilalla ollut.⁴

Tilalla oli kaksi hevosta ja neljä lehmää, vasikoita, lampaita sekä yksi sika ja kana.⁵

Viljelmällä oli käytännössä seuraavat koneet: rautainen aura, jousiäes ja separaattori.⁶

¹VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920. Maataloushallitus. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.Nippu 5-10. Kaavakkeet 1, 2 ja 4.

²VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920. Maataloushallitus. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.Nippu 5-10. Kaavakkeet 1, 2 ja 4.

³VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920. Maataloushallitus. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.Nippu 5-10. Kaavakkeet 1, 2 ja 4.

⁴VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920. Maataloushallitus. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.Nippu 5-10. Kaavakkeet 1, 2 ja 4.

⁵VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920. Maataloushallitus. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.Nippu 5-10. Kaavakkeet 1, 2 ja 4.

⁶VA:Ha 371. Maataloustiedustelu 1920.

Vv.1926-27 Iso-Kuijärven metsänvartijan tila. Koko viljelmän yhteispinta-ala oli 13,02 ha, josta tontin koko oli 0,23 ha. Peltoa oli 8,23 ha ja niittyä 4,56 ha.¹

VILJELYSOLOT KUIJÄRVEN TILALLA VV.1929-30

Vv. 1929-30 Kuijärven tilan peltoala oli suurentunut 1,68 ha:lla 7,68 ha:iin ja luonnonniittyala oli suurentunut 1,5 ha:sta 2 ha:iin, jolloin koko tilusala ilman vesialueita oli 9,68 ha. Tilan puutarhaan oli istutettu yksi omenapuu. Niitettyjen niittyjen ala v.1929 oli 2 ha.²

Viljelmällä oli lantanavetta, jossa pidettiin edelleen yhtä hevosta. Lehmien määrä oli pudonnut 3:een, mutta lisää oli hankittu 3 hiehoa sekä 1 sika. Lampaat ja kana oli hävitetty.³

Kesällä 1929 peltoalasta oli suurin osa rukiilla. Ohraa ja perunaa viljeltiin myös. Täyskesantona oli 1,80 ha koko peltoalasta. Peltoalaa oli kaikkiaan 7,68 ha.⁴

¹Va:Ee 19. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat. Heinolan hoitoalue. Yleinen kertomus ja taloussuunnitelma tehty 1926-27, s.28.

²Va:Ha 876. Yleinen maataloustiedustelu vv. 1929-30. Mikkelin lääni, Heinolan mlk.

³Va:Ha 876. Yleinen maataloustiedustelu vv. 1929 - 30. Mikkelin lääni. Heinolan mlk.

⁴Va:Ha 876. Yleinen maataloustiedustelu vv. 1929 - 30. Mikkelin lääni. Heinolan mlk.

IV YLITORNION HANNUKKALAN(NIEMEN) METSÄNVARTIJAN VIRKATALO

YLITORNION HOITOALUE

V.1908 Ylitornion hoitoalue oli muodostunut entisestä Tornion hoitoalueesta, mutta se jaettiin 1905 MH:n määräyksestä kolmeen hoitoalueeseen. Ylitornion piiriin tuli kuulumaan eteläosa, Turtolan keskiosa ja Kolarin hoitoalueeseen pohjoisosa mainitusta hoitoalueesta. Rajamaita ei oltu tarkemmin määrätty, joten ne on luettu milloin Turtolan, milloin Ylitornion hoitoalueeseen. Itäosassa raja oli selvä ja se kulki Rattasjärvestä pitkin Korpi-Kavanto-jokea ja Raanujärveä Mietoseen ja Miekojärveen. Länsiosassa väliraja oli ollut sangen epäselvä ja vaihteleva, jonka vuoksi se oli viimeisessä metsänhoidon tarkastuksessa jätetty huomiotta ja uusi raja ehdotettu välirajaksi.¹

Entinen Tornion hoitoalue oli muodostunut kruununliikamaista, jotka v.1840-1860 toimitetun isojaon kautta oli erotettu yksityisten lohkoista. Sen jälkeen kruununmaat olivat lisääntyneet kahden tilusluovutuksen, v.1866 Aavasaksan vuoren ja v.1879 Ruonajärven 1/16 manttaalin kautta. Sen sijaan kruununmaitten pinta-ala oli vähentynyt uusien uudistalojen perustamisen ja lisämetsämaitten annon kautta(metsäveroa ja manttaalin korotusta vastaan). Edellä mainituista vv.1861-1908 entisestä Tornion hoitoalueesta tapahtuneista tilusluovutuksista jäi melkein 1/3 osa Ylitornion hoitoalueen osalle. Jäljelle jääneet kruununmaat olivat vielä kaikki kruununliikamaana ja yleisiin rasituksiin osanottoon nähden veroittamatta.²

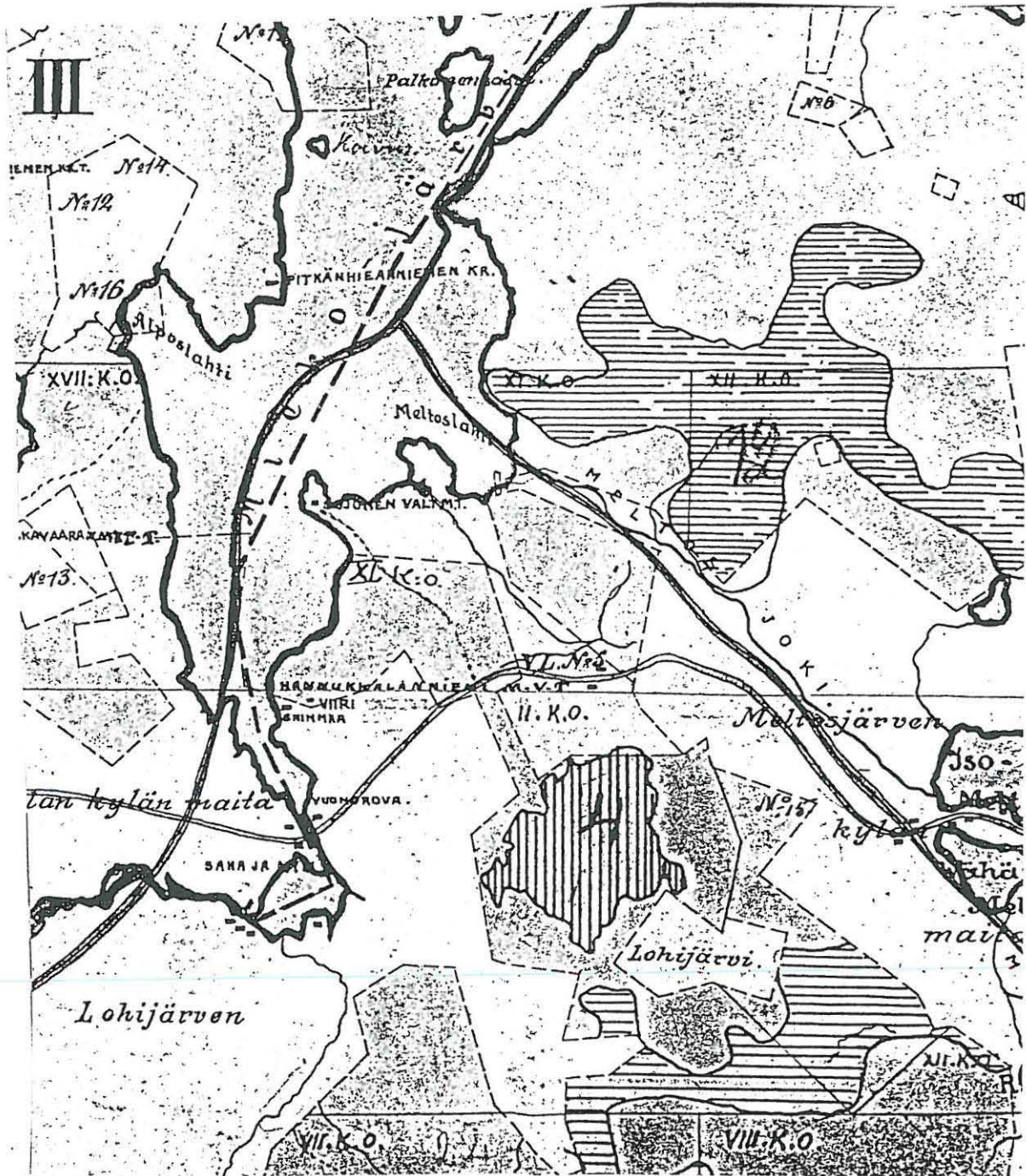
ASUTUS JA VILJELYSOLOT

V. 1908 Ylitornion hoitoalueella oli kruununmetsätorppia 44 kpl, joista 18 oli veroittamatta ja yhtä ei vielä oltu ryhdytty perus-

¹VA:Ee 169. Ylitornio 1908.

²VA:Ee 169. 1908.

KARTTA 2 Hannukkalanniemi
Osa Ylitornion hoitoalueen yleiskartasta.

tamaan sekä 6 metsänvartijatilaa, joista yksi vaikkakin Ylitornionpuolella luettiin Turtolaan kuuluvaksi. Lukuunottamatta vielä verottamatta olleita, oli suurin osa kruununtorpista perustettu 1870-luvulla. Aikaisemmat asutukset oli kruununmaalla vähitellen veroitettu uudistaloiksi. 1880-luvulla oli ainoastaa kolme uutta torppaa perustettu jota vastoin 1890-luvulla asuttamispyrkimys oli ollut kruununmaalle suuri, jolloin 11 uudistorppaa oli syntynyt.¹

Vaikka toimeentuloedellytykset uudistorpparina kruununmaalla oli hyvin pienet, koska niityiksi sopivat maat ja jonkilaista heinää kasvavat heinänevat puuttuivat melkein kokonaan, oli kuitenkin paljon henkilöitä, jotka pyrkivät päästä kruununmaalle asumaan.- Kruununtorpparin taloudellinen tila oli huononlainen ja niiden toimeentulo oli riippuvainen tilapäisistä työansioista. Karjanhoito oli pääelinkeinona mutta hyvien niitty- ja raivausmaitten puute pakotti kruununmaan asukkaat turvautumaan heinää kasvaviin nevoihin, joiden syrjäinen asema ja heinän huono laatu eivät vastanneet tekokustannuksia. Vanhemmat torpat, jotka ovat vallanneet itselleen heinäisimmät ja parhaiten sijaitsevat suoniityt olivat tässä suhteessa jossakin määrin paremmassa asemassa, mutta myöhempänä perustetut uudistorpat saivat vain vaivoin kerätyksi 1-2 lehmälle heinät, jotka sitäpaitsi olivat huononlaatuisia ja jonka teko paikkakunnalla vallitsevaan korkeaan päivärahaan verrattuna oli kruununtorpparille suoranaaisena tappiona.²

Peltokasvien viljelyyn ei nämä alueet sopineet lainkaan. Pohjoinen ilmanala ja hallanarkuus vaikuttivat siten, että ohran viljeleminen useimmiten oli epäonnistunut, jonka lisäksi karu maanlaatu, joka vaatii runsaan lannoituksen sekä kalliit elatussuhteet ja korkea päiväpalkka tekivät maanviljelyksen mahdottomaksi.³

Torpan perustaminen kyläkuntien ja liikepaikkojen läheisyyteen riippui hakijoiden pyrkimyksestä saada huokealla asuintila itselleen ja polttopuunsa ilmaiseksi, mutta sisämaan torppareilla, jotka perustivat asumuksensa sydänmaalle, oli tarkoituksena metsä-

¹VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

²VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

³VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

keinottelu ja pyrkimus saada torppa uudistaloksi. Torppia toivottiin sijoitettavan tarpeeksi kauas toisistaan, ettei tekomaista ym. tulisi riitoja.¹

Entinen Tornion hoitoalue oli jaettu 15 vartiopiiriin, joiden lisäksi kymmenkunta ylimääräistä eri määrärahalla palkattua metsänvartijaa avusti vartioimisessa ym. töissä. Nykyisen (1908) hoitoalueen metsänvartijajärjestelmä oli vahvistettu 12.10.1907. Tämän mukaan jakautui hoitoalue 5 vartiopiiriin, joista kukin käsitti keskimäärin n.26.000 ha. Metsänvartijatiloja oli hoitoalueella kuitenkin 6 kpl. Uuden järjestelyn mukaan ylimääräisiä metsänvartijoita ei enää palkattu.²

HANNUKKALAN TILAN RAKENNUKSET JA VILJELYKSET

Hannukkalan niemen tila oli perustettu kruunun toimesta 6.11.1861³

Siitä oli tehty ruotsinkielinen katselmus 29.1.1870.⁴Siinä tilan rakennukset todettiin laillisesti rakennetuiksi ja hyväkuntoisiksi. Asuinrakennus, jossa oli tuohesta ja kattopuista tehty katto, käsitti 3-ikkunaisen tuvan, 2-ikkunaisen varastohuoneen, 1-ikkunaisen kammarin ja eteisen. Huoneiden ovet ja ovipielet oli maalattu öljymaalilla. Asuinrakennus oli 27 kyynärää pitkä, 12,5 kyynärää leveä ja 7 kyynärää korkea ja siinä oli kyynärän korkuinen kivijalka. Ulkokuonerakennus, jossa oli myöskin tuohikatto, oli kooltaan 29 x 10,5 x 5 kyynärää. Siihen kuuluivat eteisellinen navetta sekä lato ja talli. Rakennukset oli maalattu punaiseksi. Määrärahoja ulkorakennuksen rakentamiseen ja kuntoon saattamiseen oli saatu 960 mk. Tilalla oli myös riihi kooltaan 12,5 x 10 x 4,5 kyynärää ja sauna kooltaan 5,5 x 5,5 x 4 kyynärää sekä kaivo.

¹VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

²VA:Ee 169. Ylitornio.1908.

³VA:Ej 8. Metsänhoitajien, -vartiojoiden ja metsätyönjohtajien tilojen katselmuspöytäkirjat.

⁴VA:Ej 11. Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohtajien tilojen katselmuspöytäkirjat.1870-1920.

Tilalla asui metsänvartija Johan Viiri, joka kasvatti kahta lehmää ja muutamia lampaita.¹

Tulo- ja lähtökatselmus oli tilalla tehty myös 7.9.1896² ja tilan luonteentutkimus 2.9.1911.³

V. 1908 Hannukkalanniemen tila kuului Ylitornion hoitoalueen IV vartiopiiriin. Siinä asui Iisak Wiiri-niminen metsänvartija, joka oli syntynyt v.1870 ja astunut virkaan v.1896 Hän oli ilmeisest em. Johan Viirin poika.⁴ Iisak Wiiri oli toimessaan vielä 1920.⁵ Tilan peltoala oli v.1908 1,42 ha ja niittyala 0,36 ha. Kotieläimiä oli seuraavasti: 1 hevonen, 7 lehmää ja 10 lammasta. Tilan maat olivat vähän hallanarat. Rakennusten kunto todettiin tyydyttäväksi. Apurahoja tilalle oli myönnetty yhteensä 1.125 mk joista rakennusten rakentamiseen oli saatu v.1861 960 mk ja viljelyksiin v.1870 75 ja v.1880 90 mk. Palkkaa metsänvartija sai 350 mk.⁶ V.1917 Hannukkalanniemen tila kuului Meltosjärven vartiopiiriin. Metsänvartija Viiri sai vuosipalkkaa 500 mk ja kalliinajan lisänä 212;50 mk.⁷

20.9.1911 pidetyn katselmuksen mukaan Hannukkalanniemen tilan rakennusten rakentamisarvo oli 3.865 mk, viljelysten raivausarvo 3.560 mk ja tilan hallinto-oikeuden kokonaisarvo 7.425 mk. Valtion osuus tilasta oli 165 mk ja haltijan osuus 726 mk. Avustuksia tila oli saanut 1.125 mk. Arvioimislautakunnan ehdotti Hannukkalanniemen metsänvartijatilan verotettavaksi valtionmetsätorpaksi.⁸

¹VA:Ej 11. Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohtajien tilojen katselmuspöytäkirjat. 1870-1920.

²VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloista, metsähallituksen alaiset (-1946 asti).

³VA:Ej 8. Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohtajien tilojen katselmuspöytäkirjat. Ylitornion hoitoalue.(1911-23).

⁴VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

⁵VA:Ee 169. 1917-20

⁶VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

⁷VA:Ee 169. Ylitornio. 1917-20.

⁸VA:Ee 169. Ylitornio. 1917-20.

Tuolloin tilan omistivat valtio sekä haltija yhdessä, joiden osuuden arvot olivat seuraavat: valtion osuus 165 mk ja haltijan osuus 7.260 mk.¹

Vv.1917-20 Ylitornion hoitoalueessa oli enää 4 metsänvartijatilaa, joiden joukossa oli myös IV vartiopiirissä sijainnut Hannukkalanniemi. Hannukkalanniemen tilalla oli tuolloin seuraavat rakennukset: Asuinrakennus, joka oli rakennettu v.1862, käsitti pirtin, 2 kamaria, porstuvan ja kuistin. Se oli mitoiltaan 16 x 7 x 3,5 m. Rakennuksen kunto todettiin välttäväksi. Navettarakennus, joka oli uusi, oli kooltaan 21,7 x 7 x 2,5 m. Riihi olkilatoineen oli kooltaan 17 x 5,5 x 3 m. Halkovajan koko oli 9 x 6 x 2,5 m ja aitan koko 4,5 x 4,5 x 2,2 m. Lisäksi tilalla oli kaksi kellaria, kaksi kaivoa, venehuone ja 23 niitty latoa, jotka kaikki olivat käyttökunnossa. Rakennukset ehdotettiin valtion varoilla maalattaviksi siten, että rakennusten nurkat sekä ikkunoiden ja ovien pielet maalattaisiin valkovesivärillä muun osan rakennuksista jäädessä punaisiksi. Hoitoaluesuunnitelmassa ehdotettiin asuinrakennuksen pohjoispään jatkoksi rakennettavaksi yksi kamari lisää, jonne olisi ulkoa käsin erikäytävä. Uudestaan rakennettava huone ehdotettiin yksinomaan alueenhoitajan käyttöä varten.²

Vv.1917-20 Hannukkalanniemen tilalla oli peltoa 1.540 ha, ketoa ja kotiniittyä 0,58 ha sekä aukeaa 1,68 ha. Tilalla oli kylvetty ohraa sekä perunaa kumpaakin 4,00 ha sekä ruista 0,35 ha. Heinäsaatoa oli saatu 16.000 kg. Lehmien lukumäärä oli noussut 11:teen v:sta 1908, mutta lampaiden määrä oli vähentynyt 8 kpl:seen. Tilalla oli edelleen yksi hevonen. Tilaa pidettiin nyt hallankes-tävänä.³

Hannukkalanniemen tilalla todettiin kuivuuden turmelevan viljasa-don köyhinä sadekesinä, koska sen pellot olivat liian hiekkaperäi-siä. Tuoreahkoa viljelyskelpoista maata oli riittävässä määrin ti-lan lähetyvillä, joten viljelmiä voitiin laajentaa tarpeellisessa

¹VA:Ej 8. Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohta-jien tilojen katselmuspöytäkirjat. Ylitornion hoitoalue.

²VA:Ee 169. Ylitornio 1917-20.

³VA:Ee 169. 1917-20. Ylitornio.

määrässä sekä tämänkin tilan asemaa suuresti parantaa. Ojittamalla pystyttiin rämemaitakin saamaan viljelyskuntoiseksi.¹

YLEISTÄ HOITOALUEESTA VV.1917-20

Hoitoalueella oli 46 valtionmetsätorppaa, joista 29 oli verotettu ja 17 verottamatta. Vuokra-asuntotiloja v.1919 oli alueella kaikkiaan 13. Niistä 10 oli asutettu ja 3 asuttamatta. Vv.1917-20 valtion torppareiden taloudellinen tila oli kohtalainen. Heidän tilat oli sijoitettu järvien ja jokien rannoille, joten ne olivat verrattain hallankestäviä. Viljelmät olivat pienehköjä ja niillä harjoitettiin paljon suoviljelyä.²

Metsänvartijoiden taloudellinen tila oli yleisesti ottaen täysin tyydyttävä. Heinämaita niillä oli runsaasti, joten ne saattoivat pitää suuremmankin karjan kuin kruununtorpat. Lisäksi korotetun palkan ohella heillä oli tilaisuus hankkia melkoisia sivutuloja puitten leimaamistoimissa, hakkuiden valvonnassa ja latvain karsimisessa.³

KOTITARVEPUUN OTTO

Metsänvartijain ja kruununtorppain kotitarvepuun hakkuu oli v:teen 1908 mennessä ollut erittäin huonosti järjestetty. Mitään määräyksiä siitä ei oltu metsänvartijoille annettu vaan kummatkin olivat ottaneet tarvepuunsa, mistä parhaiten heille oli sopinut. Rakennuspuut oli, muutamia poikkeustapauksia lukuunottamatta kun metsänhoitaja oli itse leimannut puut, oli metsänvartija sitten merkinnyt, jonka kautta useimmiten sahapuita oli kruununtorppille annettu, tavallisesti parhaita, mitä oli saanut, jota vastoin vialliset ja huonohkot oli jätetty kasvamaan. Torppien luota oli puutavaraa hakattu tuhlaavaisesti, minkä osoittivat paljaaksi hakatut maat. Johtuen kotitarvepuun huonosta järjestämisestä määrättiin rakennuspuut ym. suuret puut leimattaviksi metsänhoitajan

¹VA:Ee 169. 1917-20.

²VA:Ee169. 1917-20. Ylitornio.

³VA:Ee 169. 1908.

tai työnjohtajan, metsänhoitajan taholta. Erityisiä hakamaita ei kruununtorpile eikä metsänvartijatiloilta oltu annettu.¹

Vv. 1917-20 metsänhaaskaus oli vähentynyt selvästi. Valtionmaan asukkaille oli osoitusten mukaan merkitty tarvepuut, mutta koivu-puut oli saatu merkitsemättä ottaa asianomaisesti osoitetulta paikalta. Myös torppareilla oli ollut oikeus ottaa kannoilleen kuivuneita havupuita ja torpparin ulottuvissa olleita, niityn raivauksessa kaadettuja puita. Vuokra-asuntotilallisille ei annettu metsänkäyttöoikeutta.²

Metsänvartijoiden tarvepuunotto ehdotettiin v:ien 1917-20 metsänhoitosuunnitelmassa tapahtuvaksi seuraavasti: Metsänvartijoille annettavat rakennuspuut oli metsätyönjohtajan ensin leimattava ennen luovuttamista. Polttopuita saivat metsänvartijat ottaa metsätyönjohtajan heille osoittamilta paikoilta. Ensi sijaisesti sai polttopuuna käyttää hakkauksen jätteitä, pienempiä kannoilleen hongittuneita havupuita, maaliekoja ja koivuja ym. roskapuita. Myös valtionmetsätorppien ja vuokra-asuntopalstojen haltijoiden tuli noudattaa em. ohjeita. Lisäohjeena heille oli, että rakennuspuiksi sai käyttää osoitettuja ja leimattuja taantuneita, märillä mailloilla kasvavia puita. Vain välttämättömän tarpeen tullessa voitiin rakenuspuita antaa kasvullisilta mailloilta tai kangasmailloilta. Pienemmiksi rakennuspuiksi, kuten latohirsiksi sai valtionmaan asukas ensisijassa käyttää kitukasvuisia havupuita vesiperäisiltä mailloilta, ja jos mahdollista, haapoja ja harvennushakkauksissa saatavia puita. Valtionmetsätorpparilla oli oikeus hankittuaan aluemetsänhoitajan luvan, käyttää viljelyksen laajentamisen yhteydessä kaadetut puut. Niistä tuli metsätyönjohtajan leimata rakennuspuiksi sopivat. Vuokramaapalstojen omistajilla ei ollut metsänkäyttöoikeutta muuten, kuin vähäistä hintaa vastaan.³

Vv. 1917-20 Ylitornion hoitoalueen viljelyskelpoisille mailloille toivottiin asukkaiksi tulevan varakkaampia henkilöitä, sillä ns. viljelyskelpoiset maat, jotka sijaitsivat useinkin suurten nevojen

¹VA:Ee 169. Ylitornio. 1908.

²VA:Ee 169. 1917-20

³VA:Ee 169. 1917-20.

ja korpimaiden ympäröiminä eivät olisi asukkaalle tuonut tarvittavaa toimeentuloa. Syrjäseuduille asettuville vuokra-asuntopalstalaisille ehdotettiin myönnettäväksi maksutta tarvittavat rakennuspuut valtion metsistä.¹

MAAN TOPOGRAF. JA GEOL. LUONNE

Syrjäisimmät ja karuimmat, enimmäiten vedenjakajaseuduilla olevat alueet olivat jääneet kruunulle, kun taas yksityisten haltuun oli vähitellen joutuneet viljavammat järvi- ja jokirantamaat. Metsänkasvulle oli maanlaatu suotuisa, mutta viljelystarkoituksiin enimmäkseen kelpaamaton. Vesiperäisten maiden prosenttimäärä nousi hoitoalueessa n.55 %:iin, sillä ha:n eteläosa oli suurimmaksi osaksi tasaista suomaata. Sen sijaan ha:n pohjoisosassa maanmuoto oli kuperampi ja kuivat maat muodostivat paikoin sangen korkeita-kin, vesien pituussuunnassa juoksevia vaaroja.²

Irtonaiset maakerrokset muodostaa melkein yksinomaa murtokivisora, joka pohjoiseen ilmanalaan nähden on verrattain viljavaa. Vierinkivimaat puuttuvat kokonaan. Sitä vastoin löytyy paikoin puhtaita rapautumismaita, eräitä vaaranlakia, jotka Yoldia-meren aikaan olivat ulottuneet vedenpinnan yläpuolelle ja joista rantalinjat oli selvästi näkyvissä. Mutakerros on ohuenlainen ja se esiintyy enimmäiten raakana humusmaana, jota eniten on koivikkomailla. Vuoriperän muodostaa yksinomaa graniitti ja gneissi, joita peittää usein moreeni³.

Hoitoalueen vallitsevin puulaji oli mänty. Kuusi oli vallannut itselleen melkoisia alueita vaarain rinteillä ja kosteahkoilla kankailla, mutta sen kasvun kerrotaan olleen huonon kylmän ilmaston takia. Ainoastaan koivunsekaisissa metsiköissä kuusi menestyi paremmin. Koivu esiintyi sekä puhtaina metsiköinä että sekapuuna kuusi- ja mäntymetsissä. Ylitornion hoitoalueella kuten muuallakin olivat raivonneet kulovalkeat olleet pääasiallisena vaikuttimena metsien nykyiseen ulkomuotoon ja syntyyn. Kaikki mäntymetsiköt

¹VA:Ee 169. 1917-20.

²VA:Ee 169. 1908.

³Va:Ee 169. 1908.

olivat palojen vaurioittamia. Vain eräs alue, Kuusivaaran metsämaa oli vioittumatonta aarniometsää.¹

TILAN RAKENNUKSET VV.1936-1952

Metsänvartijakortisto, jossa oli tietoja metsänvartijatiloista v:tta 1946 edeltäviltä ajoilta kertoo, että Hannukkalan tila oli muuttunut työnjohtajanpiiri II alaisuuteen. Metsätyönjohtajana siellä toimi tuolloin (v.1946) U.J Eero. Entiset metsänvartijatilalan rakennukset ja laitteet oli myyty ja niiden tilalle oli rakennettu uudet v.1939.² Aiemmin, vielä vv.1936-37 tilalla oli ollut asuinrakennus, navetta, sauna, makasiini ja heinälato, joiden korjaukseen oli haettu määrärahoja. Uusi sauna rakennettiin v. 1938. Tällöin haettiin määrärahaa myös lipputankoa varten. Uusi asuinrakennus, ulkokuonerakennus ja aitta valmistuivat v.1939.³

V.1944 oli Hannukkalanniemen asuinrakennuksen laudoitusta ja maalausta varten anottu määrärahaa, samalla aiottiin rakentaa uusi lato. Uutta kaivoa varten haettiin määrärahaa v.1945. V.1947 aiottiin sekä asuinrakennus että navetta maalata ja tilkitä. Samana vuonna aittarakennuksen ulkomaalausta, kahden heinäladon rakentamista sekä kesänavetan rakentamista varten haettiin määrärahoja. V.1949 haettiin asuinrakennuksen ulkolaudoitusta ja -maalausta varten määrärahaa. V.1951 oli Hannukkalanniemessä tupakeittiö, jonka leivinuunin korjaukseen haluttiin rahaa. Riihirakennus haluttiin purkaa ja rakentaa siitä saadusta puutavarasta olki- ja heinälato. Navetassa oli tuolloin permantolattia, joka haluttiin uusida. V.1952 aiottiin Hannukkalanniemessä tehdä paljon korjaustöitä. Määrärahoja haettiin mm. tupakeittiön, kamarin, makuuhuoneen ja vintti kamarin sisävuoraukseen, eteisen paneelaukseen, sisäseinien maalaukseen, sisäkattojen sekä lattioiden maalaukseen,

¹VA:Ee 169. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat, Ylitornio.1908.

²VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloista, metsähallituksen alaiset (-1946 asti).

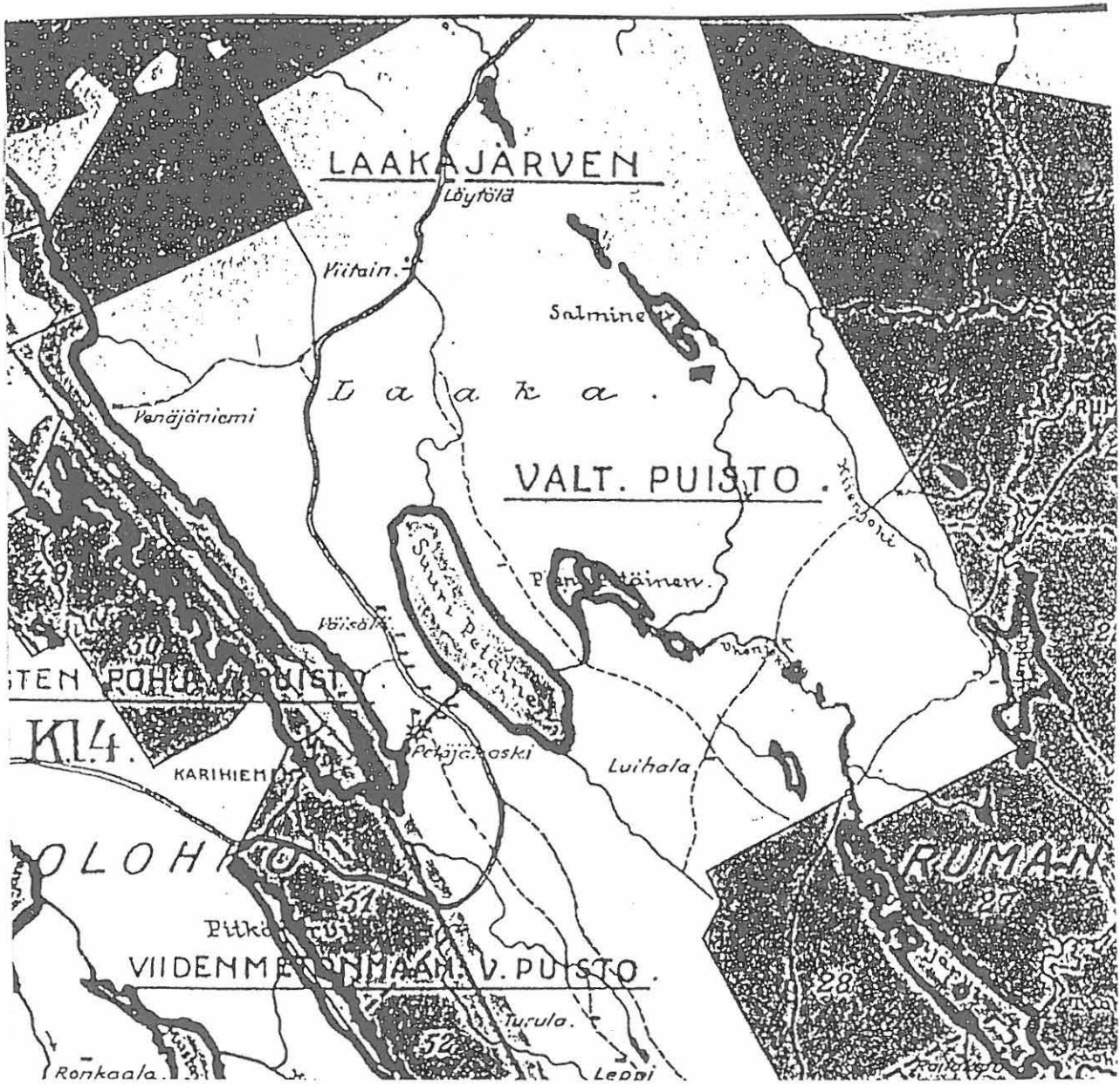
³VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloista, metsähallituksen alaiset (-1946 asti).

ikkunoiden maalaukseen, leivinuunin uusimiseen, kamarin uunin uusimiseen ja halkovajan tekoon.¹

¹VA:Hga 4. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat. 1930-1952.

KARTTA 3 Kariniemi

Osa Iisalmen hoitoalueen yleiskartasta.

V KARINIEMEN METSÄNVARTIJATILA

TILAN SIJAINTI

V.1907 tila sijaitsi Iisalmen hoitoalueella, joka muodostui 25 eri kruununmaasta. Niistä yhdessä, Viidenmeton kruununmaalla, VIII vartiopiirissä sijaitsi Kariniemen tila. Hoitoalue sijaitsee Kuopion läänin pohjoisimmissa pitäjissä. Näistä kruununmaista oli 1/3 Iisalmen, yksi Nilsiä ja yksi Pielaveden ja yksi Karttulan pitäjässä. Hoitoalueeseen kuului myös kaksi saarta. Kruunulle oli jäänyt ainoastaan huonoimmat ja syrjäisimmät maat. Hoitoalueen entinen nimi oli Tiilikka.¹

Iisalmen hoitoalue oli syntynyt Kuopion läänin pohjoisosassa olevista 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alkupuolella isossa jaossa erotetuista kruununliikamaista, johon sittemmin oli yhdistetty monia autioksi jääneitä perintötiloja.²

ALUEEN YLEINEN TOPOGR. JA GEOL. LUONNE:

Koska Iisalmen hoitoalue muodostui monesta eri kruununmaasta, jotka olivat halallaan Oulun läänin rajasta Kuopioon asti, maanlaatu oli hyvin vaihteleva. Kruunulle oli ylipäänsä jäänyt syrjäisimmät ja karuimmat enimmäkseen vedenjakajilla olleet seudut, joiden maanlaatu oli metsänkasvulle suotuisa, mutta viljelystaroituksiin täysin sopimaton.³

Irtonaiset maakerrokset muodosti enimmäkseen murtosora, jonka vijavuus oli vaihteleva. Humuskerros oli ohut. Parhaimilla koivua kasvavilla kaskimailla saattoi sen paksuus nousta jopa 2-3cm:iin. Tämän laatuiset maat olivat erittäin sopivia metsäkasvullisuuteen,

¹VA:Ee 23. Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsätaloussuunnitelmat, Iisalmi. 1903-13.1907.

²VA:Ee 23. Metsätal.tark.asiakirja. Iisalmi. 1903-13. 1907.

³VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

vaikka niiden kiviperäisyys tekee ne muulle kuin kaskiviljelylle mahdottomaksi. Pieni osa maista oli saviperäisiä. Vuoriperän, joka harvoissa paikoin oli maanpinnan tasalla muodosti melkein yksin-omaa gneissi. Vierinkivimaita löytyi siellä täällä. Vesiperäisiä maita oli hoitoalueella jopa 55 %, sillä kruununmaat sijaitsivat vedenjakajilla ja maa oli niin tasaista, että se teki vedenjuoksun alueelta hitaaksi.¹

METSÄN LAATU

Mänty oli vallitseva puulaji. Se muodosti hyvin kasvavia, useimmiten koivunsekaisia metsiköitä, jotka aina olivat syntyneet metsäpalon ja kaskeamisen jälkeen. Kuusikin muodosti jokseenkin isoja metsikköjä. mutta niiden kasvu oli ylipäänsä huono syytä, että maanlaatu ei ollut sille sopiva. Kuusi esiintyi ns. kuusivii-toina, metsikköinä, jotka olivat syntyneet alkujaan kuusi- ja koivusekametsästä. Kuusimetsiköt olivat voineet saada alkunsa myös siitä, että se oli ollut vallitseva tai juurikasvuna mäntymetsäs-sä. Koivu esiintyi sekapuuna mänty- ja kuusimetsissä. Tuli(kulot ja kaskeaminen) oli lyönyt leimansa metsän kehitykseen ja nykyi- seen muotoon. Siksi aarniometsiä ei alueella ollut. ²

HOITOALUEEN ASUTUS JA VILJELYSOLOT

V.1907 Kruununmetsätorppia oli hoitoalueella yhteensä 20, joista 9 oli verottamatta ja yhtä ei vielä oltu ryhdytty perustamaan, sekä 12 metsänvartijatilaa. Kruununmetsätorppia oli ryhdytty perustamaan vasta 1890-luvun lopulla, koska kruununmailla oli vähän tekomaita ja varsinkin niityiksi sopivia raivausmaita, jonka lisäksi sivutuloja, metsätöitä ym. ei ollut saatavissa toimeentu- lon turvaamiseksi. Kasvava liikenne rautatien valmistumisen myötä oli saanut irtoväestön hakemaan asuutilaa kruununmaalta, josta ei tarvinnut maksaa niin suurta veroa kuin yksityisten maista. Kruu- nuntorpparit eivät tulleet toimeen ilman sivutuloja. Hallanarkuus ja karu maanlaatu vaikuttivat peltokasvien viljelyn epäonnistumi- seen, mistä syytä karjanhoito oli pääelinkeinona. Luonnonniittyjä oli vähän ja sopivat raivausmaat puuttuivat paikoin kokonaan,

¹VA;Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

²VA: Ee 23. Iisalmi. 1907.

joten torpparit ottivat heinän nevoilta, joiden tekokustannukset eivät vastanneet huonoa laatua. Torpat olivat köyhiä.¹

Metsänhoitaja asui Iisalmen kaupungissa. Metsänvartijatorpat, joita kruunu oli jättänyt lunastamatta ja joita metsänvartijat olivat voineet myydä eniten maksavalle, hänen jälkeensä tulevalle metsänvartijaksi, ehdotettiin, että ne verotettaisiin tavallisiksi kruununmetsätorpiksi, jotta "tilalle saataisiin nuorempia ja toimeliaampia metsänvartijoita kelvottomien sijaan".²

Halukkaita uudisasukkaita olisi ollut paljon, mutta viljelykseen sopivia maita oli vähän, joten kruunumetsätorpille ei halluttu myöntää perustamislupia. Sen sijaan tonttimaita ja vuokramaita arentia vastaan suositeltiin annettavaksi, mikä perustuisi suomaiden kuivattamiseen. Soissa oli hyvänlaatuinen, ohut mutakerros sekä savipohja ja kasvoivat paljon heinää ja kortetta.³

Viljelysolot hoitoalueen metsänvartijatiloilla oli samanlaiset kuin kruununtorpillakin. Metsänvartijatiloja oli 12, joita kruunu ei ollut lunastanut itselleen.⁴

KOTITARVEPUUN OTTO

Kruununasukkaat olivat ottaneet kotitarvepuunsa "melkein" omavaltaisesti, vain rakennus- ym. puut olivat olleet metsänvartijain leimattava. Siksi useiden kruununtorppien ympäröivät metsät oli pahasti raiskattu. Asian korjaamiseksi oli kruununtorpille palstoitettu erityiset hakamaat (10-20 ha), josta ne saivat ottaa tarvepuunsa varovasti harventamalla. Vain yli-ikäisiä, pitemmän matkan päässä olevia puita toivottiin leimattavaksi rakennuspuiksi.⁵

¹VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

²VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13.

³VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

⁴VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

⁵VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

TILAN RAKENNUKSET JA TILUKSET

Tila oli perustettu 25.10. 1866 ja sen nimi oli tuolloin Viidenmetonmaa. Tila kuului Tiilikkan alueeseen, Kuopion läntiseen läntiseen tarkastuspiiriin. Tilan omistaja oli tuolloin Henrik Tuovinen. V.1876 olleen katselmuksen mukaan tilalla oli seuraavat rakennukset: Asuintuvassa, jonka koko oli 20 x 20 jalkaa, oli savupiipulla ja palomuurilla varustettu uuni, kammari (11 x 11 jalkaa) sekä eteinen (11 x 9 jalkaa). Asuinrakennus oli pärekattoinen. Tilalla oli lisäksi yhteisen pärekaton alle sijoitetut navetta, rehulato ja kuja, joiden koko oli yhteensä 11 x 11 jalkaa. Rakennusten rakentaminen oli maksanut 750 mk. Huomautuksena mainittiin, että tilalta puuttuivat sekä talli että varastohuone. Tallin korvasi kuitenkin kuja. Metsänvartija todettiin rutiköyhäksi, sillä tilan maat olivat sopimattomia viljelykseen. Katselmus oli tilalla tehty 17.11.1876.¹

V.1907 Kariniemen tilalla oli peltoa 1,0 ha ja niittyä 0,65 ha. Hevosia oli 1, lehmiä 3 ja lampaita 2 kpl. Tila todettiin hollanaraksi. Rakennusten kunto oli tuolloin tyydyttävä. Rakennuksille oli myönnetty apurahaa 25.10.1866 800 mk. Uudisviljelystä varten oli apurahaa myönnetty 135 mk ja 180 mk 7.8.1880 ja 14.5.1891. Katselmus oli tilalla tehty viimeksi v.1905. Metsänvartijan palkka oli 3 hl jyviä ja 1/100 mukaisesti hän sai 29,8 hl jyviä. Rahapalkan määrä oli 20 mk.²

Metsänvartijoiden tila oli ylipäänsä tyydyttävä, paitsi Kariniemellä, joka oli tiluksiltaan hyvin pieni ja kaipasi tekomaata. Metsänvartijatorpat oli kuitenkin paremmin hoidettu ja viljelyalaltaan suuremmat kuin kruununtorpat. Heinämaita niille löytyi runsaasti, joten metsänvartijat satoivat pitää suurempaa karjaa kuin kruununtorpparit, jonka lisäksi se saivat lisätuloja leimauksista, hakkuiden valvonnasta ym:sta. Puunsaanti oli järjestetty samoin kuin kruununtorppareillakin eli hakamaita erottamalla.-

¹VA:Ej 10. Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohtajien tilojen katselmuspöytäkirjat. 1870-1920.1876.

²VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

Kariniemen tilalta oli tehty 2 km:n pituinen tie Sotkamon maantielle 16.2.1905.¹

Kariniemen tilalla asui metsänvartija Pekka Komulainen (s.1844), mutta hänet oli erotettu keväällä v.1907 luvattoman hirvenpyynnin takia. Hänen sijalleen oli tullut J.Ronkainen. Vartiopiirin laajuus v.1907 oli 1550 ha.²

Tilalle oli myönnetty navetan rakentamista varten avustusta v.1911. Navetan ja saunan maalausta varten oli saatu määrärahoja v.1926. Asuinrakennuksen ja saunan uusimista sekä navetan korjauksesta varten saatiin määrärahaa v.1937. Riiheä ja kaivoa korjattiin v.1938. Asuinrakennusta ja navettaa korjattiin sekä v.1939 että v.1940. V.1946 Iisalmen itäisen hoitoalueen IV työnjohtajapiirin (Uuraan) metsätyönjohtajana oli M. Piironen³

HOITOALUEJÄRJESTELYT V.1923

Iisalmen hoitoalue järjestettiin uudestaan v.1923, jolloin syntyi Iisalmen itäinen hoitoalue. Siihen liitettiin maita viidestä eri hoitoalueesta, nim. ent. Paltamon hoitoalueesta osa Lahnasjärven valtionpuistoa, ent. Sotkamon hoitoalueesta Laakajärven valtionpuisto, ent. Halmejärven hoitoalueesta osa Sieransalon valtionpuistoa sekä Laulun ja Tiilikan valtionpuistot kokonaan, ent. Palojärven hoitoalueesta osa Lievismäen valtionpuistoa sekä ent. Iisalmen hoitoalueesta osa Laa'an valtionpuistoa ja Marjomäen, Haajaisten pohj., Viidenmetonmaan, Kylänmäen, Haajaisten etel., Kontiomäen, Uuran, Kilponmäen Sälövän ja Ahvenisen valtionpuistot sekä jotkut Juurus- ja Karhonvedessä olleet saaret ja Hernesaaren ja Ihotunniemen sotilasvirkatalot. Riitasalon valtionmaat oli jälkeempään liitetty Iisalmen it. hoitoalueeseen. Hallinnollisesti Iisalmen itäinen hoitoalue kuului Itä-Suomen piirikuntaan ja Savon-Etelä-Karjalan tarkastuspiiriin. Käytännön syistä Iisalmen itäinen että

¹VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13. 1907.

²VA:Ee 23. Iisalmi. 1903-13.1907.

³VA:Bk 4. Kortisto metsänvartijatiloiosta, metsähallituksen alaiset (-1946 asti).

läntinen hoitoalue ovat olleet Pielisen tarkastuspiirin piiritarkastajan alueena.¹

Vv.1930-32 hoitoalueella oli metsänvartijatiloja 6 kpl, valtion metsätorppia 7 kpl, sotilasvirkataloja 2 kpl, asuntotiloja 5 kpl ja ehdotettuja valtion asutustiloja 21 kpl. Kariniemen tontin ala oli 0,20 ha, peltoa oli 1,00 ha, niittyä 0,81 ha ja kasvullista maata 0.10 ha, joten alaa tilalla oli kaikkiaan 2,11 ha. Hoitoalueella oli käynnissä vuokra-alueiden itsenäistäminen vv.1930-32.²

MAAN LAATU JA VILJELYSOLOTT VV.1930-32

Hoitoalue oli jaettu vv.1930-32 hoitolohkoihin, joten Viidenmeton maa, jossa Kariniemen tila sijaitsi, kuului Jyrkän hoitolohkoon. Siihen kuuluvat maat olivat verraten tasaisia ja korkeusuhteiltaan vaihtelevia murtosoramaita. Viidenmetonmaa käsitti pääasiassa pieniä matalia saarekemaita, joita ympäröi yhtenäiset rämesuot. Vuoriperä pisti siellä täällä esiin. Jyrkän alueen kangasmaat olivat kasvukyvyltään yleensä keskinkertaisia. Hoitoalueella oli pieniä ja hajanaisia viljelyksiä, jotka juuri ja juuri täyttivät viljelyskelpoiselle maalle asetetut vaatimukset. Siksi uusia viljelystiloja ei ollut kannattavaa perustaa. Jyrkän hoitolohkossa kasvoi eniten mäntyä, mutta siellä esiintyi myös runsaasti kuusta ja koivua johtuen tuoreesta maaperästä, jolloin eri puiden valta luokat sekoittuivat helpommin.³

TILAN RAKENNUKSET JA NIIDEN KUNTO VV.1949-1952

V.1949 Kariniemen tila käsitti seuraavat rakennukset: hyväkuntoisen asuinrakennuksen, hyväkuntoisen talousrakennuksen, joka käsitti navetan, karjakeittiön, rehuladon, tallin, lantalan sekä kalusto- ja halkovajan, tyydyttävässä kunnossa olleen 2-huoneisen aittarakennuksen, välttävissä kunnossa olleen saunan sekä tyydyttävässä kunnossa olleen riihen. V. 1950 tilan rakennukset

¹VA:Ee 26. Metsätalousasiakirjat. Iisalmi.1930-32.

²VA:Ee 26. Iisalmi.1930-32.

³VA:Ee 26. Iisalmi. 1930-32.

olivat samanlaisessa kunnossa¹. V. 1950 tilalla oli myös 3 latoa, jotka olivat tyydyttävässä kunnossa. Peltoa oli 2,33 ha ja se kasvoi tyydyttävästi. Suoniityn sato oli 700 kg.² Vielä v.1952 Kariniemen tilan rakennukset ja niiden kunto oli sama kuin v.1950.

¹VA:Hga 1. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat. 1943-1952.

²VA:Hga 2. Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä niistä saatavien luontaisetujen arviointia koskevat asiakirjat. 1947-1952.

LÄHDELUETTELO

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Valtion arkisto (= VA)

Maatilahallitus

Maataloustiedustelu 1920

Mikkelin lääni. Heinolan mlk.

Maataloustiedustelu vv. 1929 -30.

Mikkelin lääni. Heinolan mlk.

Metsähallitus

Kortistometsänvartijatiloista, metsähallituksen
alaiset (-1946 asti)Metsätalouden tarkastusasiakirjat ja metsäta-
loussuunnitelmat.

Heinola. 1914 - 29.

Iisalmi. 1903 - 13.

Iisalmi. 1930 - 32.

Ylitornio. 1908, 1917 - 20.

Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohta-
jien tilojen katselmuspöytäkirjat.

Ylitornion hoitoalue. 1875 - 1943.

Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohta-
jien tilojen katselmuspöytäkirjat tarkastuspii-
reittäin. 1870 - 1920.Metsänhoitajien, -vartijoiden ja metsätyönjohta-
jien tilojen katselmuspöytäkirjat. 1870 - 1920.
Virka-asuntojen hallintaa ja kunnossapitoa sekä
niistä saatavien luontaisetujen arviointia kos-
kevat asiakirjat vv. 1930 -1952.

PAINETUT LÄHTEET

Laitakari, Erkki 1960: Metsähallinnon vuosisataistaival
1859 - 1959.